

Yhdysvaltalaisnäkökulma kansainvälisen talouden teoriaan ja maailmantalouden viimeaikaiseen kehitykseen

JARI KAIVO-OJA

tutkija

Turun kauppakorkeakoulu

Mordechai E. Kreinin (1995) *International Economics. A Policy Approach. International Edition. Seventh Edition.* The Dryden Press. Harcourt Brace College Publishers. USA.

Tämän päivän globalisoituvassa maailmassa kansainvälisen talouden teoriakehitys on mielenkiintoisessa murrosvaiheessa, joka näkyy myös selvästi jo oppikirjatasolla.

Jo seitsemänteen painokseensa ehtinyt Mordechai E. Kreininin kansainvälisen talouden perusoppikirja kattaa sekä klassiset että uudemmat keskusteluteemat kansainvälisen talouden teoriakehityksestä. Kreininin oppikirjan 1. painos ilmestyi jo vuonna 1971. Oppikirja on testattu käytännössä useamman ekonomistipolven käsissä.

Michiganin valtion yliopistossa vaikuttava professori M. E. Kreinin on kansainvälisen talouden ja erityisesti kauppapolitiikan veteraanitutkija. Pitkän tutkijauransa aikana hän on julkaissut tutkimuksia mm. Yhdysvaltain ulko- ja kauppapolitiikasta ja Yhdysvaltain auto- ja terästeollisuuden kilpailukyvyistä maailmanmarkkinoilla. Hän on tehnyt myös tutkimuksia

kauppavirtoja selittävästä tekijöistä ja Euroopan integraatiokehityksestä. Israelissa vuonna 1930 syntynyt Kreinin on myös ehtinyt toimia UNCTADin ja IMF:n neuvonantajana erilaisissa kauppapolitiikkaan liittyvissä asiantuntijatehtävissä. Hän on tehnyt mm. varsin perusteellisen evaluaatiotutkimuksen uudesta kansainvälisen kaupan järjestelmästä (UKTJ). Hän oli myös asiantuntijana arvioimassa Kennedyn kierroksen tuloksia Yhdysvaltojen hallitukselle.

Oppikirja on osa Dryden Pressin arvostettua taloustieteen sarjaa, jossa on ilmestynyt jo 44 erilaista kansantaloustieteen teosta. Osa niistä (kuten Kreininin kirja) on saavuttanut klassikon maineen taloustieteen oppikirjoina.

Kreininin uudistettu kansainvälisen talouden oppikirja jakaantuu kahteen pääosaan. Osa 1 käsittelee kansainvälisiä kauppasuhteita. Osa 2 käsittelee kansainvälisiä finanssisuhteita. Teoksessa jako reaalityönteeseen ja monetaariseen näkökulmaan on selvä. Kansainvälisen talouden klassisista teemoista oppikirjassa käsitellään mm. klassinen Ricardon suhteellisen edun periaate, kansainvälisen kaupan tuotannon tekijärakenteen muodostuminen kansainvälisen kaupan vaihdannan seurauksena (mm. Heckscher-

Ohlin -teoria) sekä protektionismin eri muodot (tariffien käyttö, tuontikiintiön käyttö, vapaaehtoiset vientirajoitteet, kauppasopimukset, kartellit, polkuhinnoittelu, hallinnolliset sääntelymuodot, tekniset sääntelymuodot ja muut sääntelymuodot), vaihtokurssipolitiikka, makсутaseteoria sekä kansainvälisen rahajärjestelmän toimintaperiaatteet. Klassiset kansainvälisen talouden teorian teemat kattavat kirjasta luvut 2-5, luvun 9 sekä luvut 10-16. On mielenkiintoista havaita, että kirjassa strategisen kauppapolitiikan osuutta käsittelevä erillinen jakso on teoksessa liitetty protektionismin eri muotoja käsittelevään lukuun.

Yhdysvaltalainen näkökulma maailmantalouden kehitykseen ja nykytilaan

Oppikirjan näkökulma maailmantalouteen on Yhdysvalloissa vaikuttavan taloustieteilijän tai ehkä oikeemmin ilmaistuna yhdysvaltalaisen taloustieteilijöiden. Kirjan tekemisessä on käytetty 24 kansainvälisen talouden asiantuntijan työpanosta, joista kaikki vaikuttavat Yhdysvalloissa. Asiantuntijaekonomistien listalla esiintyvät mm. William J. Baumol, W. Max Corden ja Gerald D. Meier. Kirjan sisällöllinen laatu-kontrolli on kova. "Jenkinäkökulma" näkyy suoraan mm. siinä, että kirjan ensimmäinen osa käsittelee pelkästään Yhdysvaltain roolia maailmantaloudessa. Myös kirjan luku 6 käsittelee Yhdysvaltain kauppapolitiikan historiaa, kauppalainsäädäntöä sekä erityisesti politiikan taloustieteen piirissä esitettyjä näkökohtia Yhdysvaltain kauppapolitiikasta. Yhdysvaltain kauppapolitiikka aiheena on käsitelty täysin oman luvun muodossa Kreininin teoksessa. Tämä valinta on perusteltavissa myös euroekonomistin näkökulmasta, koska Yhdysvaltain kauppapolitiikkaan liittyvien näkökohtien ymmärtäminen on tärkeää myös muiden kansain-

välisen kauppajärjestöjen ja kauppa-alueiden toimintalogiikan ymmärtämisen kannalta.

Huolimatta vahvoista yhdysvaltalaisista painotuksista oppikirja palvelee hyvin myös Euroopan unionin jäsenmaissa toimivia kansainvälisen talouden opiskelijoita ja asiantuntijoita. Esimerkiksi luvussa 7 käsitellään laajasti regionalismia suhteessa Yhdysvaltain nykyiseen kauppapoliittiseen rooliin. Eri kauppajärjestöjen (EU, EFTA, FTA, NAFTA ja GATT) ja ajankohtaisten kansainvälisen kaupan ongelmien (mm. USA-Japani -kauppasopimukset, Itä-Euroopan uusi kauppapoliittinen rooli maailmantaloudessa) erittely on olennainen osa Kreininin kirjan antia. Kirjassa regionalismi nousee eräänä keskeisimpänä kauppapolitiikan teemana esiin. Euroekonomisteja varten oppikirjasta löytyy hyvin selkeä yhteenveto Maastrichtin sopimuksesta ja siihen liittyvistä harmonisointiehdosta.

Kirjan luvussa 8 laajennetaan kauppapolitiikkaa käsittelevä keskustelu kattamaan myös kehitysmaiden roolia maailmantaloudessa. Keskeisinä esitettävänä asioina luvussa 8 käydään läpi kauppapolitiikan rooli kehitysmaiden kehityksen kannalta, UNCTADin rooli kaupan pelisääntöjen muotoilussa sekä kehitysmaita koskeva kauppapolitiikan yleistetty preferenssijärjestelmä (GSP) ja alueelliset integraatio-yritykset kehitysmaiden piirissä.

Kansainvälisen talouden tuoreet keskusteluteemat selkeästi esitetty

Niin kutsutut "uudet" teemat Kreininin kirjassa ovat vapaaehtoinen tuontiekspansio, "uudet tuotteet kaupassa" ja kaupan rajoittamisen hyvinvointikustannukset, GATT ja ympäristö, NAFTA, Uruguay'n sopimuskierron uudet tulokset, strategisen kauppapolitiikan harjoittaminen, teollisuuspolitiikan ja kauppapolitiikan

kansallinen integrointi, kehitysmaiden kauppapolitiikkaa koskeva yleistetty preferenssijärjestelmä (GSP), regionalismi, Euroopan rahajärjestelmä (EMS), Maastrichtin sopimus ja Yhdysvaltojen pahentunut kauppaliijäämäongelma. Kirja tarjoaa myös tuoreet ajankohtaiskatsaukset Tyynenvaltameren, Kiinan ja Latinalaisen Amerikan viime aikojen talouskehityksestä. Kreininin oppikirjan graafinen ulkoasu ja muu kuvitus ovat 7. painoksessa monipuolisempia ja tyylikkäämpiä kuin aikaisemmissa painoksissa. Myös kirjan eri lukuja seuraavissa liiteosissa esitetyt tekniset, teoriaa selkiyttävät kuvat sekä teoreettisia aiheita syventävät selvitykset ovat täydellisesti uudistettuja edelliseen painokseen verrattuna.

Kansainvälisen talouden opetuksesta vastaaville ja alan asiantuntijoille kirja tarjoaa ajantasalle saatetun yhteenvedon kansainvälisen talouden teoriakehityksestä sekä jonkin verran empiiristä tietoa maailmantalouden kehityksestä. Keskeisintä empiiristä aineistoa kirjassa ovat Yhdysvaltain dollarin, Japanin jenin, Iso-Britanian punnan, Saksan markan ja Italian liiran vaihtokurssikehitystä kuvaavat aikasarjat vuosilta 1992-93. Kriittinen lukija jää kaipaamaan yksityiskohtaisempaa empiiristä tietoa maailmantalouden pitkän aikavälin kehitystrendeistä kuten mm. kansainvälisistä pääomaliikkeistä ja kansantalouksien velkaantumiskehityksestä.

Kirjan viimeinen luku 17, joka on historiallinen katsaus maailmantalouden kehitykseen vuodesta 1870 lähtien, on päivitetty talouden nykytilannetta vastaavaksi. Luku 17 korjaa jossain määrin teoksen empiirisen aineiston niukuudesta johtuvia puutteita. Kansainvälisen talouden historiakatsaus päättyy USA:n kauppaliijäämäongelmaan ja kehitysmaiden entiseen syventyneeseen velkakriisiin.

Soveltuvuus kansainvälisen talouden peruskurssin opetuskäyttöön hyvä

Kreininin oppikirjaa varten on laadittu erikseen Vassar Collegen professori David Kennettin tekemä opettajan ohjemanuaali. Ohjemanuaali sisältää Kreininin oppikirjan lukujen yhteenvedot, lukuihin liittyvät kertausjaksot kansainvälisen talouden peruskäsitteistä, viitteet kirjassa käytettyihin kansainvälisen talouden kehitystä kuvaaviin artikkeleihin, ohjeelliset koekysymysluettelot, monivalintatehtäviä kansainvälisestä taloudesta sekä ohjeellisen "testipankin" kansainvälisen talouden opettajia varten. Tuki-materiaali Kreininin oppikirjaa varten on tasokas. Itse oppikirjan käyttökelpoisuutta opetuskäytössä lisää kattava ja huolellisesti laadittu indeksiluettelo. Puuttana Kreininin oppikirjassa on kansainvälistä taloutta käsittelevän empiirisen aineiston vähäisyys. Ansiona Kreininin kirjassa ovat seikkaperäiset appendix -osat ja erittäin havainnolliset graafiset kuvaesitykset kansainvälisen talouden perusteoriasta. Erityisen loisteliaasti Kreinin on kirjoittanut luvun 15, jossa hän esittelee erästä omaa "bravuuri-numeroaan" eli monetaarista näkökulmaa mak-sutaseteoriaan. Kirja sopiikin käytettäväksi kansainvälisen talouden teorian perusopetuksessa kurssikirjana mikäli kurssi- ja oppimateriaalia täydennetään esimerkiksi Maailmanpankin, IMF:n, YK:n, OECD:n ja GATTin tuottamalla kansainvälisen talouden tilastoaineistolla. Kirja sopii hyvin myös kansainvälisen talouden asiantuntijan käsikirjastoon.